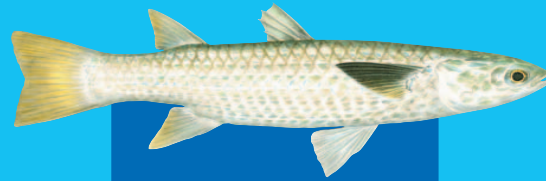

Sevou
(*Crenimugil crenilabis*)

Kavā
(*Liza vaigiensis*)

Kotō
(*Mugil cephalus*)

Na veimataqali kanace kei na vanua era vakawa kina

Na vuvale ika oqo e rauta ni 80 na kena veimataqali kanace era tiko e na vuravura taucoko e na veibaravi e na waitui batabata kei na waitui katakata tale ga.

Na kanace e rua na tukitukitua ka lalai vakarivirivi na gusudra. Na kanace yadre raraba ka vakatokai e na so na gauna me kanace ni waitui. Oqo na mataqali kanace ka dau taleitaki sara vakalevu e na ceva ni Pasifika. Na mataqali kanace qo e drokadroka na dakudra ka siliva na tolodra kei na ketedra ka vitu na laini roka butobuto e na yasadra.

Na veivanua era susu kina kei na nodra i kanakana

Na kanace sa tu donu tu na nodra bula era tiko e na vanua mamatia e na veibaravi, vakalevu ga ni ra qeleggeleni tu, e na dela ni nuku, soso se loga co ni waitui, ena titobu ni wai e rauta e 10 na mita. E rawa ni ra curu uciwai, ia era sega ga ni na gadreva na wai droka.

O ira na kanace era dau yavavala vakalevu e na siga, na gauna ni ra kana kau se manumanu lalai kina na kanace lelevu ka ra domica na veika era tiko e na boto ni waitui. Era dau qeleggeleni me ra kania na kau ka ra bula vata tu kei na co ni waitui. O ira na kanace era laukana mai vei ira na ika lelevu me vaka na damu kei na saku.

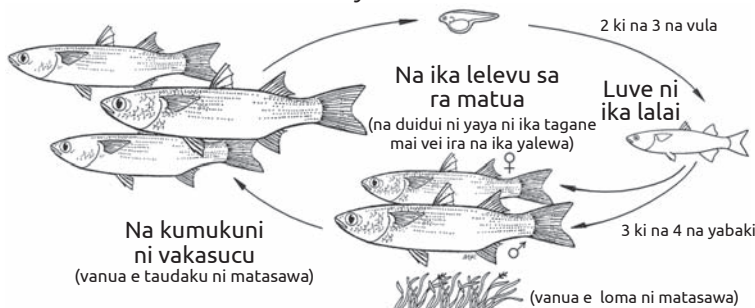
Na nodra vakasucu kei na i vakarau ni nodra bula

E tiko na kanace tagane kei na ka yalewa ka ra yacova nodra gauna ni vakaluvani ni sa ra yabaki 3 se 4 kei na kedra balavu sa rauta e 30 na cm. Era dau tubu me 60 na cm na kedra balavu ka 4 na kg na kedra bibi ia e rawa ni ra yacova na 100 na cm ka ra bula me 16 na yabaki.

E na veiyabaki era dau veitosoyaki vakabalavu e na veibaravi me yacova na wai titobu ka ra dau qequeqeleni vata me ra la'ki vakasucu. E na gauna ni vakasucu, e dua na kanace yalewa (♀) e vakalutu yaloka, ka vakalevu me sivia e dua na milioni ka ra qai veiwaki vata kei na wai era biuta mai na kanace tagane (♂). Na yaloka sa ra veiwaki oti oqori era qai vakasucuma e levu na luve ni ika lalai ka ra qai ciri voli e waitui.

E lailai mai na dua e na veiyadolu ni luve ni ika lalai era ciri voli oqori e na bula e na loma ni 2 ki na 3 na vula. E lailai mai na dua ki na veiyadrau na luve ni ika lalai era na bula e na loma ni 3 ki na 4 na yabaki ni bera ni ra tubu me kanace lelevu.

Na veiciriyaki ni luve ni ika lalai

Na i vakarau ni veiqaravi kei na veika ka rawa ni vakayacori

Nodra iqoliqoli na kanace era dau qaravi e na veilawa eso sa virikotori.

Ni ra sa veitosoyaki tiko na kanace e na loma ni veimatasawa, o ira na kanace sa tu donu tu na nodra bula e dua vata ga na kedra lelevu, ia na lawa ni qoliqoli ka vakadonu tu kina e dua nai vakarau e ra duadua ena lalai ni mata ni lawa, e na sega sara ni yaga. E vaka tale ga kina na yalani ni waya ni lawa, baleta ni lailai wale ga na ika lalai era rawa ni curuma yani na lawa oqori, ka ra sega ni mavoa kina.

Na yalani vakataga ni ika e sa vakayacori tale ga, ia na qoli e na lawa kei na dai lelevu e levu sara-na ika e rawa kina. Kevaka era vakabulai eso na ika oqo, - ena rairai sega ni ra na bula taucoko beka na ika ka nanumi me ra vakabulai oqori.

Na kena tauyavutaki e dua na vanua vakatabui vakoro e rairai sa sega beka ni yaga vei ira na mataqali kanace era veitosoyaki tiko ka sega ni taqomaki ira na ika e na gauna ni nodra vakasucu e matasawa.

E dua vei ira na leqa e tiko e na nodra qaravi na i qoliqoli ni kanace sai koya na kanace era qolivi mai vei ira na veikorokoro e na gauna ni nodra veitosoyaki e matasawa. E sega ni yaga me dua na koro me taqomaka na kanace kevaka era na qoliva na kanace oqori na koro e tarava. **E na vinaka sara ke ra sa bosea vata na veikorokoro me ra vakaukauwataka na lawa ni kedra maroroi na kanace.**

Na inaki tudei ni veiqaravi me ra qarauna na nodra maroroi na kanace me ra yacova yani na nodra vanua ni vakasucu ka ra vakasucuma na luvedra lalai, ka me ra tubu me rawa ni ra qai qolivi e na veiyabaki mai muri.

Na veitokoni vakoro e na veilawa eso e rawa ni ra wili kina na itavi oqo:

- **na vakatabui ni lawa vakaduri kei na bala dai e na gauna ni nodra la'ki vakasucu na kanace – ia oqo e vaka e sega beka ni vakaibalebale, baleta na kanace era sega ni qolivi vakarawarawa e na so tale na veimataqali ivakarau ni qoli. E dua beka na i tavi me qaravi e rawa ni:**
- **yalani na iwiliwili ni lelevu ni bai dai kei na balavu ni lawa vakaduri ka ra dau vakayagataki e na gauna ni nodra veitosoyaki na kanace; ka rawa ni vakaukauwataka e dua tale na ka me qaravi me vaka na:**
- **vakatabui na vakayagataki ni lawa vakaduri kei na bai dai e na veivanua sa digitaki ka ra dau qequeqeleni kina vakalevu na kanace. Na veivanua oqo e rawa ni wili kina na wai lalai mai na veimatasawa kei na veicakau ka ra dau takosova na kanace.**

Na i vakarau ni qoli

O ira na kanace era dau qolivi e na lawa ciri, na lawa duri, na lawa ni matasawa, na lawa mokimokiti kei na dai. Na dai (maze traps) ka ra tara vakalaini mai na matasawa era vakayagataki me ra dusimaka na ilakolako ni kanace me ra la'ki vakasucu e na dua na vanua levu ka rauti ira.

O ira na kanace era dau qolivi vakalewelevu e na gauna era veitosoyaki yani kina me ra la'ki vakasucu. Na mataqali qoli vakaoqo e vakacaca sara vakalevu baleta ni o ira na vakaluvani tiko oqo era vakasucuma na ika lalai ka levu vei ira era tubu mai me ra na qai qolivi e na veiyabaki mai muri.

Na tiki ni itukutuku oqo e vakarautaka na SPC (www.spc.int) ni rau sa veitaratara vata kei na LMMA Network (www.lmmanetwork.org) me vukei ira na na veikoro dauqoli e na kena soli eso na i vakasala ni kena maroroi vinaka na iqoliqoli. Me qai laurai na ivola dusidusi e na kena vakamacalataki na veivosa era vakayagataki e na tiki ni tukutuku oqo. Na veitaba mai vei Matthieu Juncker.